

ФОРМУЛЯР

Индекс: Фо 04.01.01-02

Издание: П

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дата: 10.01.2012 г.

Страница 1 от 7 стр.

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛЕВЕН

ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ”

ОДОБРЯВАМ:

Декан на ФОЗ

(Проф. д-р С. Янкуловска, д.м.н.)

ВЛИЗА В СИЛА

ОТ УЧЕБНАТА 2016/2017 Г.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

БИОЕТИКА

ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН

“МАГИСТЪР”

СПЕЦИАЛНОСТ:

“ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И ЗДРАВЕН МЕНИДЖМЪНТ”

ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

ПЛЕВЕН

2016 г.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 2 от 7 стр.

По учебен план - задължителна

Учебен семестър: първи

Хорариум: 25 часа

Аудиторна заетост: 8 ч. (30% от хорариума)

Извънаудиторна заетост: 92 ч.

Брой кредити: 4,0

Преподавател: Проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска, д.м.н.

1. АНОТАЦИЯ И ЦЕЛИ НА УЧЕБНАТА ДИСЦИПЛИНА

Необходимостта от изучаване на дисциплината се обуславя от сложността на съвременния клиничен контекст. Увеличаването на цените на здравните услуги при съпътстващ недостиг на здравни ресурси поставя медицинските работници в позиция не само на обгрижващи пациента, но и на мениджъри на здравните грижи. Усложнени са и взаимоотношенията в екипите, където медицинските професионалисти трябва да си сътрудничат с други специалисти. Ролята на пациентите в терапевтичните отношения е променена от пасивна в активна. Те осъзнават правата си и искат да участват във вземането на решения за собственото им здраве. Цялата тази динамика в контекста на упражняването на медицинската професия често изправя здравните професионалисти пред ситуации, за решаването на които те се оказват неподготвени.

Обучението по биоетика има за основна цел да развие способността на здравните професионалисти да идентифицират етични проблеми в ежедневието на практиката; да оценяват алтернативите при конкретните обстоятелства и да вземат решения, които да допринасят за доброто на пациента, да урівновесят интересите на въвличените страни, да се опират на приемливи морални схващания и да са в съответствие с установените закони.

Разнообразието на предварителната професионална подготовка, с която идват студентите в магистърската програма налага уеднаквяване на познанията и осъвременяването им.

Контролът на знанията по учебната дисциплина включва оценките от тестовете за самоподготовка и присъствения изпит след втория семестър. В изпита се включва учебен материал от всички теми и решаване на една практическа по подобие на практическите задачи за самоподготовка.

Обучението по биоетика в рамките на магистърската програма по обществено здраве и здравен мениджмънт има за **цел** да запознае обучаваните със същността, методите и теориите на етиката; да подпомогне развитието на етична чувствителност и процеса на морално разсъждаване; да представи и отработи различни подходи за анализ на етични казуси с оглед бъдещата готовност за решаването на такива в практиката.

Учебното съдържание е обособено в следните раздели:

Обща теория на етиката – същност, методи, теории, принципи, модели на взаимоотношения, права на пациента и информирано съгласие.

Специални въпроси на медицинската етика – етични проблеми, свързани с репродуктивното поведение и новите репродуктивни технологии, с генетичните изследвания, донорство и трансплантация, етични проблеми в края на живота, етични проблеми на медицинските изследвания с участието на хора, справедливо разпределение на ресурсите, етика на общественото здраве.

2. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Обучението по биоетика трябва да постигне следните задачи при студентите-магистри по обществено здраве и здравен мениджмънт:

1. Студентите да **придобият знания** за:

- Същността на биоетиката; методите и теориите на етиката; основните принципи на биоетиката.
- Основните подходи за анализ на етични казуси;

- Съдържанието на основни етични документи на Световната Медицинска Асоциация (СМА);
- Правата на пациента съгласно основните документи в тази насока: Декларацията на СМА за правата на пациента, Кодекса на професионалната етика в България, Закона за Здравето и др.;
- Репродуктивната етика;
- Генетичните изследвания в светлината на биоетичните им измерения;
- Биоетичните принципи на организацията на медицинските изследвания с участието на човешки същества;
- Съвременните проблеми в областта на донорството и трансплантацията;
- Основната терминология и същността на проблемите при обгрижването на терминално болни;
- Биоетичните измерения на разпределението на ресурсите в здравеопазването;
- Основните принципи и теории, приложими в областта на етиката на общественото здраве.

2. Студентите **да придобият умения** да:

- Прилагат основните подходи за анализ на етични казуси;
- Формулират и дискутират основните етични проблеми на репродуктивното поведение и новите репродуктивни технологии;
- Формулират и дискутират основните етични проблеми на генетичните изследвания;
- Изготвят експериментален протокол;
- Формулират и дискутират основните етични проблеми на донорството и трансплантацията;
- Разграничават различните концепции за „добра смърт“ и различните видове медицинска намеса в края на живота (евтаназия, асистирано самоубийство, действие с двоен ефект);
- Дискутират различните подходи за разпределението на здравните ресурси;
- Диференцират етичните проблеми в различните области на общественото здраве.

3. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ ПО ТЕМИ И УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

№	ТЕМАТИЧЕН ПЛАН НА ЛЕКЦИИТЕ	Часове
1.	Въведение в биоетиката.	2
2.	Историческо развитие на биоетиката.	1
3.	Конфиденциалност. Модели на взаимоотношения медицински професионалист-пациент.	2
4.	Информирано съгласие.	2
5.	Права на пациента.	2
6.	Репродуктивна етика.	3
7.	Етика и генетика.	2
8.	Етични проблеми в края на живота.	2
9.	Евтаназия.	1
10.	Етични проблеми при донорство и трансплантация.	2
11.	Етични проблеми при експерименти с хора.	2
12.	Етични проблеми на разпределението на здравните ресурси.	2
13.	Етика и обществено здраве.	2
	ОБЩО	25

4. ТЕЗИСИ НА ЛЕКЦИИТЕ

1. Въведение в биоетиката. Историческо развитие на биоетиката.

Основни понятия – етика, медицинска етика, биоетика; морал. Историческо развитие на биоетиката. Основни принципи на биоетиката. Аргументи в етиката. Методи и теории на етиката. Принципализъм. Основни принципи на биоетиката – уважение на автономността, благодеяние (понятие за „добро“), ненанасяне на вреда, справедливост. Историческо развитие на етичното познание и практика. Развитие на биоетиката в България.

2. Конфиденциалност. Модели на взаимоотношения медицински професионалист-пациент.

Определение за лекарска тайна. Етична аргументация за спазване на професионална тайна. Правно регулиране. Нива на информация, научена за пациента в хода на контакта с него. Степени на нарушение на тайната. Основни елементи на взаимоотношенията медицински професионалист-пациент. Фактори, които влияят на взаимоотношенията. Класически модели на взаимоотношения – патерналистичен модел, автономен модел, модел на партньорство. Модели на взаимоотношения по Еманюел и Еманюел. Понятие за компетентен пациент.

3. Информирано съгласие. Права на пациента.

Дефиниция за информирано съгласие. Аргументи „за“ и „против“ информираното съгласие. Критерии за валидност на информираното съгласие – компетентност, информираност, доброволност. Права на пациента в Ревизираната декларация от Лисабон и Закона за здравето.

4. Репродуктивна етика. Етика и генетика.

Етични проблеми свързани с възпрепятстване на забременяването или прекъсване на вече налична бременност (аборт). Етични проблеми при контрацепция и стерилизация. Възгледи за моралния статус на човешкия ембрион и възгледи за аборта. Предварително определяне пола на плода. Етични проблеми на новите репродуктивни технологии. Изкуствено осеменяване – първи и втори тип. In-vitro фертилизация. ICSI. Сурогатна майка. Положителна и отрицателна евгеника. Герминативна и соматична генна терапия – аргументи „за“ и „против“. Проблеми на генетичното консултиране. Клониране.

5. Етични проблеми в края на живота. Евтаназия.

Етични принципи при обслужването на терминално болните. Съобщаване на истината. Облекчаване на болката. Палиативни грижи – определение, историческо развитие на хосписното движение, организационни форми, екип за палиативни грижи. Евтаназия – определение, видове, законодателни постановки в различни страни, аргументи за и против.

6. Етични проблеми при донорство, трансплантация и експерименти с хора.

Основните понятия. Медицински, икономически, социални и етични проблеми при донорство и трансплантация. Етични проблеми при живо и мъртво донорство. Основни положения в Становището на СМА. Законодателна уредба у нас. Видове експерименти (медицински изследвания) с хора. Основни етични принципи при експериментиране – Нюрнбергски кодекс, Декларация от Хелзинки. Етични комисии.

7. Етични проблеми на разпределението на здравните ресурси. Етика на общественото здраве.

Състояние на общественото здраве и съвременни тенденции в развитието на здравните системи. Необходимост от разпределение на ресурси в здравеопазването. Философски подходи за разпределение на ресурсите. Стратегии на СЗО за подобряване на ефективността на работа на здравните системи. Етични теории за разпределение на ресурсите – Утилитаризъм, Теория на нуждите, Разпределение според възрастта (теория на Калахан), Теория за Годишните Качествено Подобрен Живот и др. Етични теории и принципи в областта на общественото здраве. Обхват на Етиката на общественото здраве. Етична рамка на общественото здраве.

В. ТЕМИ ЗА ИЗВЪНАУДИТОРНА ЗАЕТОСТ И САМОСТОЯТЕЛНА РАБОТА:

1. Приложимост на различни етични теории към даден морален проблем
2. Изготвяне на форма за информирано съгласие
3. Изготвяне на примерен експериментален протокол по готова форма
4. Анализ на документа „Предварителна воля на пациента“
5. Избор на пациент и аргументирането му в трансплантационната медицина и ежедневната клинична практика
6. Анализ на казус от областта на етиката на общественото здраве

5. ФОРМИ И МЕТОДИ НА РАБОТА

Овладеяването на нови знания от студентите става чрез запознаване с теоретичния материал в учебника и допълнителните презентации поместени в системата за дистанционно обучение. Презентационните материали се представят общо чрез видеопроектори в зала по време на присъствени занятия или компютри в компютърен кабинет в присъствени консултации. Лекции се поместват в пълнотекстов формат и в системата за дистанционно обучение и се предоставят на студентите посредством техните потребителски профили. Чрез лекционните занятия се разясняват основната терминология в областта на биоетиката, състоянието на съвременния дебат в различните области на биоетиката, основните принципи в етичните документи на СМА по различните теми, законовата регулация у нас.

Разясняване на материала може да се осъществи:

- в аудитория при присъствени занятия,

- на индивидуални консултации,
- във форума по дисциплината в системата за дистанционно обучение,
- чрез други средства за комуникация (скайп, електронна поща).

Курсовите задачи илюстрират теоретичния материал и подпомагат овладяването му чрез създаване на симулационни условия за приложение на новите знания по избраните теми.

6. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ

Оценяване знанията на студентите се базира на предварително дефинирани критерии и се формира от текуща оценка от тестовете за самоподготовка и изпит в края на семестъра.

Текущата оценка в хода на обучението се получава в резултат на поставените оценки при решаване на тест за самоподготовка. Тя формира 20 % от крайната оценка по дисциплината.

Оценката от писменият изпит за учебната дисциплина се формира на базата на тестова система от затворени въпроси с различна тежест. Минимално допустимо ниво за успешно полагане на теста е 60% верни отговори. За пропуснати (непосочени) твърдения точки не се поставят. **Крайната оценка** се формира на базата на двата основни компонента – 80% от изпитния тест и 20% от текущата оценка.

Крайната оценка е по шестобалната система и се закръглява с точност до единица в съответствие със скалата по ECTS. Минималната оценка за приключване на обучението по учебната дисциплина е Среден 3, съотнесена с Европейската система за трансфер на кредити.

7. КОНСПЕКТ ЗА ИЗПИТА ПО БИОЕТИКА

1. **Биоетиката като наука.** Определение на основните понятия – етика, медицинска етика, биоетика, морал. Аргументи, методи, теории на биоетиката.
2. Историческо развитие на биоетиката.
3. **Принципи и правила на биоетиката.** Същност и съдържание на принципите. Историческо развитие на принципите.
4. **Етични кодекси.** Обща характеристика. Международен кодекс на медицинската етика. Кодекс на професионалната етика на лекарите в България.
5. **Конфиденциалност в медицинската практика.** Определение и основни страни. Правно регламентиране на конфиденциалността. Характеристики на лекарската тайна. Нива на информация и степени на нарушаване на конфиденциалността.
6. **Взаимоотношения медицински професионалист-пациент.** Фактори, влияещи върху взаимоотношенията "лекар-пациент". Класически модели на взаимоотношения - патерналистичен модел, автономен модел, модел на партньорство. Модели на взаимоотношения по Emanuel&Emanuel.
7. **Информирано съгласие.** Същност на понятието. Аргументи "за" и "против". Правно регулиране. Условия за валидност. Видове съгласие.
8. **Права на пациента** в документи на международни и национални организации.
9. **Етични проблеми на репродуктивното поведение.** Контрацепция. Стерилизация. Аборт. **Етични проблеми на новите репродуктивни технологии.** Изкуствено осеменяване. Инвитро фертилизация. ICSI. Сурогатна майка. Становища на СМА по тези проблеми.
10. **Етика и генетика.** Генетика, Евгеника, Генна терапия. Генетични тестове. Генетично консултиране. Клонирание – видове, аргументи за и против.
11. **Етични проблеми при медицинското обслужване на терминално болните.** Основни принципи и компоненти на етичните грижи за терминално болните. Облекчаване на болката. Палиативни/ Хосписни грижи.
12. **Етични аспекти на евтаназията и асистираното самоубийство.** Определение на основните понятия. Видове евтаназия. Исторически поглед и съвременно състояние на проблема. Аргументи "за" и "против" евтаназията.
13. **Етични проблеми при донорство и трансплантация на тъкани и органи.** Определение на основните понятия и развитие на проблема. Актуални и нерешени проблеми при трансплантацията. Етични проблеми на трансплантацията. Законодателна уредба на трансплантацията.
14. **Етични аспекти на изследователската работа.** Видове експерименти с човешки същества. Основни етични принципи в Нюрнбергския Кодекс и Декларацията от Хелзинки.

ФОРМУЛЯР

Индекс: Фо 04.01.01-02

Издание: П

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дата: 10.01.2012 г.

Страница 7 от 7 стр.

15. **Етични проблеми на разпределението на ресурсите в здравеопазването.** Нива на разпределение на ресурсите. Етични школи и теории за разпределение на ресурсите. Феномен на списъка на чакащите. Подходи за разпределение на ресурсите.
16. **Етика и обществено здраве.** Етични теории и принципи в областта на етиката на общественото здраве. Обхват на етиката на общественото здраве. Етична рамка на общественото здраве.

8. ПРЕПОРЪЧВАНА ЛИТЕРАТУРА

А. ОСНОВНА

1. Александрова-Янкуловска, С. Биоетика. Издателски център МУ-Плевен, 2016.
2. Александрова-Янкуловска, С. Ръководство за практически упражнения по биоетика. Издателски център МУ-Плевен, 2016.
3. Презентации по учебната дисциплина – сайт на системата за ДО при МУ – Плевен.
4. Александрова-Янкуловска, С. Клинична етична консултация. Български кардиологичен институт, 2015.

Б. ДОПЪЛНИТЕЛНА

5. Джонсън А.Р. Раждането на биоетиката. София, Издателска къща КХ – критика и хуманизъм, 2011.

Автор на учебната програма:

Проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска, д.м.н.